

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Інститут «Академія мистецтв імені С.С. Прокоф'єва»
Кафедра музичного мистецтва**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор інституту
Валерій МАРЧЕНКО
Валерій Марченко
08 лютого 2023 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Історія зарубіжної музики**

Назва дисципліни

освітній рівень Бакалавр

галузь знань 02 Культура і мистецтво

спеціальність 025 Музичне мистецтво
(спеціалізація)

освітня програма Музичне мистецтво. Вокал

Музичне мистецтво. Інструментальне виконавство
тип дисципліни обов'язкова

Розробник: Зосім О.Л, доктор мистецтвознавства, професор, професор
кафедри музичного мистецтва

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри музичного мистецтва
Протокол № 40 від 05 травня 2023 року

Завідувач кафедри музичного мистецтва Нефедов С.Ю.

Погоджено:
Гарант освітньої програми

 Євген САФРОНЧИК

 Сергій НЕФЕДОВ

© ТНУ, 2023

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників		Розподіл годин за навчальним планом		
Кількість кредитів:	9	Вид занять	Форма навчання	
Загальна кількість годин:	270		Денна	Заочна
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом:	2-3	Лекції:	46	-
Семестр:	3-6	Практичні заняття:		-
Тижневе навантаження (год.):		Лабораторні заняття:	-	-
аудиторне:	2	Семінарські заняття:	44	-
самостійна робота:	4	Самостійна робота:	180	
Форма підсумкового контролю:	залік (3,4,5), екзамен (6)	Консультації:	-	-
Мова навчання:	українська	Індивідуальні заняття:	-	-

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у ННП кафедри музичного мистецтва, які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою akademart@ukr.net.

2. Програма навчальної дисципліни

Передумови для вивчення дисципліни:

Препозит:	Постпозит:
Історія та культура України, історія української музики, сольфеджіо, гармонія	Філософія мистецтва, основи репертуарної політики музичних закладів світу, арт-менеджмент

Мета вивчення дисципліни: формування цілісного уявлення про епохи, стилі, жанри світового музичного мистецтва в їх системних зв'язках.

Очікувані програмні результати навчання за дисципліною (за Освітньою програмою):

ПРН 4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

ПРН 6. Демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи відповідно до вимог, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію.

ПРН 7. Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.

ПРН 12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН 15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

ПРН 17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни

Шифр та назва компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння/навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
Загальні компетентності (ЗК)				
ЗК 1. Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.	ПРН 4	ПРН 6	ПРН 12	ПРН 15
ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ПРН 4	ПРН 7	ПРН 12	ПРН 15
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)				
СК 10. Здатність оперувати професійною термінологією.	ПРН 12	ПРН 7	ПРН 15	ПРН 17

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗДІЛ І. ЗАРУБІЖНЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ВІД АРХАЇКИ ДО БАРОКО

Тема 1. Музичне мистецтво архаїчної доби та давніх східних цивілізацій.

Специфічні риси музичного мистецтва первісного суспільства. Музичне мистецтво давніх Китаю та Індії в контексті культури східних цивілізацій. Особливості музичного мистецтва Давнього Єгипту та країн Близького Сходу в контексті культури східних цивілізацій.

Тема 2. Музичне мистецтво Античності.

Античність як найвищий ступінь розвитку стародавніх цивілізацій та фундамент сучасної європейської культури. Особливості античного світогляду.

Періодизація давньогрецької культури. Музичне мистецтво у давньогрецькій міфології. Суспільно-виховне значення музики у Давній Греції. Давньогрецька музична естетика. Теорія музики. Давньогрецька музична практика. Жанри давньогрецької музики: хорова та сольна лірика, трагедія, комедія, інструментальна музика.

Періодизація давньоримської культури. Музичне мистецтво Давнього Риму. Рецепція грецької музично-естетичної традиції. Музична практика.

Значення музичного мистецтва Давньої Греції та Риму для європейської музичної культури.

Тема 3. Музичне мистецтво Середньовіччя

Шляхи розвитку середньовічного мистецтва. Особливості середньовічного мислення. Два етапи розвитку середньовічної культури: від каролінгського відродження до готики (IX–XII ст.), мистецтво готики (XIII–XIV ст.). Музична естетика західноєвропейського середньовіччя. Середньовічна теорія музики.

Богослужбова музика європейського Середньовіччя. Церковна монодія (григоріанський хорал) та її місце у середньовічній музичній культурі. Багатоголосні церковні жанри: органум, кондукт, клаузула, мотет. Формування музичного циклу на основі багатоголосних частин ординарія меси.

Духовна лірика європейського Середньовіччя. Латинські тропи, секвенції (прози), літургічні драми, містерії. Італійські лауди. Іспанські кантіги. Творчість вагантів.

Музичне мистецтво Візантії. Церковні жанри візантійської гімнографії: тропар, кондак, канон. Візантійські гімнографи.

Світська музика середньовіччя. Рицарська культура та куртуазна поезія. Міська культура. Витоки світської музичної культури Середньовіччя.

Французька (провансальська та північно-французька) світська лірика. Мистецтво

трубадурів (XI–XIII ст.). Жанри пісенної лірики трубадурів: кансона, сирвента, пісня хрестоносців, тенсона, плач, альба, серенада, пастурела, данса, балада, естампіда.

Мистецтво труверів (кін. XI–поч. XIV ст.). Жанри пісенної лірики труверів: докуртуазні жанри (ткацька пісня, танцювальна пісня, весняна пісня), куртуазні жанри (сирвента, тенсона, пастурель, обад). Вплив міської лірики на мистецтво труверів. Багатоголосні жанри (XIII–XIV ст.): балада, рондо, віреле, ле. Творчість Адама де ла Аля, Гійома де Машо.

Італійська світська лірика (XIV ст.). Багатоголосні жанри: балата, мадригал, качча. Творчість Франческо Ландіні.

Німецька світська лірика. Мистецтво міннезінгерів (кін. XII–поч. XV ст.). Жанри пісенної лірики міннезінгерів: пісня, шпрук.

Менестрелі, жонглери, шпільмани у середньовічному музичному універсумі.

Тема 4. Музичне мистецтво Ренесансу

Гуманізм – новий естетичний ідеал епохи Відродження. Зміна ціннісних орієнтирів у культурі Європи у XV–XVI ст. Музична естетика та теорія музики у добу Відродження.

Богослужбова музика епохи Відродження. Жанри: меса, реквієм, мотет. Становлення поліфонії строгого стилю. Нідерландська (франко-фламандська) хорова поліфонічна школа (XV–XVI ст.). Творчість Г. Дюфаї, Й. Окегема, Я. Обрехта, Ж. Депре, О. Лассо. Італійська хорова поліфонічна школа: римська (Дж. Палестрина), венеціанська (А. Вілларт). Англійська (Дж. Данстейбл, У. Бьорд, Т. Талліс) та іспанська (К. Моралес, Т. Л. де Вікторія) хорова поліфонія. Католицька та протестантська духовна пісня. Творчість М. Лютера, Й. Вальтера, К. Гудімеля, К. Лежена, М. Гомулки.

Світська багатоголосна пісня. Французька пісня (*chanson*) у творчості Г. Дюфаї, Ж. Беншуа, Ж. Депре, К. Жанекена. Німецька пісня (*Lied*) у творчості Г. Ізаака, Л. Зенфля, Г.Л. Гаслера. Жанр *quodlibet* у Німеччині та Англії. Італійська пісня (канцонетта, фроттола, вілланелла) у творчості Ж. Депре, Дж. Гастольді, Б. Донато, О. Лассо. Іспанська пісня (вільянсіко) у творчості Х. дель Енсіні, Л. Мілана, А. Мударри.

Особливості жанру мадригалу. Поезія і музика (риторичні фігури) у мадригалі. Мадригал у творчості О. Лассо, Дж. Палестрини, Ч. да Роре, Л. Маренціо, К. Монтеверді, Дж. ді Венози, У. Бьорда, Т. Морлі, Г.Л. Гаслера, Г. Шютца.

Інструментальна музика епохи Відродження. Клавірна музика. Англійська школа вьорджиналістів. Творчість У. Бьорда, Дж. Фарнебі, Дж. Булла. Танцювальні п'єси, варіації. Органна музика. Англійська школа (Дж. Мербек, Т. Талліс), іспанська школа (А. де Кабесон), італійська школа (К. Меруло, Дж. Фрескобальді), нідерландська школа (П. Свелінк), німецька школа (К. Пауман, Г. Ізаак, С. Шейдт).

Тема 5. Оперне мистецтво доби бароко

Історичні та суспільні передумови виникнення опери. Флорентійська камерата. Особливості ранньої опери.

Італійська опера. Опера *seria*. Особливості лібрето та музична драматургія. Творчість А. Скарлатті. Опера *buffa*. Особливості лібрето та музична драматургія. Творчість Дж. Б. Перголезі, Д. Чимарози.

Французька опера. Французька *tragédie en musique*. Особливості лібрето та музична драматургія. Творчість Ж.Б. Люллі, Ж.Ф. Рамо. Французька комічна опера. Особливості лібрето та музична драматургія. Творчість Ж.Ж. Руссо, Е. Дуні, Ф. Філідора, П. Монсінї, А. Гретрі.

Опера в Англії. Особливості лібрето та музична драматургія. Творчість Г. Пьорсела, Г. Генделя.

Німецька опера. Опера *seria* у Німеччині. Творчість Р. Кайзера. Німецький та австрійський зінгшпіль. Особливості лібрето та музична драматургія.

РОЗДІЛ II. ЗАРУБІЖНЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО БАРОКО І КЛАСИЦИЗМУ

Тема 1. Інструментальна музика бароко

Епоха бароко – початок нової культурної парадигми в європейському мистецтві. Художні ідеали та принципи мистецтва бароко. Провідні естетичні принципи бароко та їхнє втілення у музиці. Бароко і маньєризм. Бароко і рококо. Бароко і класицизм. Бароко в Італії. Бароко у Німеччині. Французька музика XVII–XVIII ст. та її стильова палітра.

Органна музика. Німецька органна школа. Жанри: прелюдія, фантазія, токато, fuga, пассакалія, чакона, хоральна прелюдія. Творчість А. Рейнкена, Д. Букстехуде, І. Пахельбеля,

Г. Бьома. Італійська органна школа. Творчість Т. Мерулі, А. Банк'єрі. Французька органна школа. Творчість Л. Куперена, Ф. Куперена, Л. Маршана.

Клавірна музика. Школа французьких клавесиністів. Жанри: програмна інструментальна мініатюра, сюїта. Творчість Ф. Куперена, Ж.Ф. Рамо, Л. Дакена. Клавірна музика Італії (клавірна соната). Творчість Д. Скарлатті.

Скрипкова та оркестрова музика. Італійська скрипкова музика. Жанри: старовинна соната, партита, concerto grosso, інструментальний концерт. Творчість А. Кореллі, А. Вівальді.

Тема 2. Вокально-хорова музика бароко

Ораторія: специфічні риси жанру. Творчість Дж. Каріссімі, А. Скарлатті. Кантата: специфічні риси жанру. Італійська світська кантата. Творчість Б. Феррарі, Л. Россі, Ф. Каваллі, А. Честі, Дж. Легренці, А. Страделлі, А. Скарлатті. Німецька духовна кантата. Творчість Д. Букстехуде, І. Пахельбеля, Г.Ф. Телеманна.

Богослужбова музика католицької традиції: меса, реквієм, Stabat mater, Magnificat, пасіон. Творчість А. Вівальді, Дж. Б. Перголезі. Богослужбова музика протестантської традиції: коротка меса, духовна кантата, духовний концерт, пасіон. Творчість Г. Шютца, Д. Букстехуде, І. Пахельбеля.

Тема 3. Музичне мистецтво перехідної доби між бароко і класицизмом

Стильові процеси в музиці 1750–1770-х років. Галантний стиль та його ознаки. Музика для клавіру. Творчість К. Ф. Е. Баха та Й. К. Баха. Мангеймська школа: стильові засади. Оновлення принципів оркестрового письма. Формування структури циклічних форм. Творчість композиторів династії Стаміців.

Тема 4. Інструментальна музика класицизму

Нові художньо-естетичні принципи класицизму в музичному мистецтві другої половини XVIII ст. Класицизм та просвітництво. Музичні жанри: симфонія, соната, квартет, інструментальний концерт. Формування сонатно-симфонічного циклу.

Інструментальна музика Й. Гайдна. Симфонічна творчість. Образи. Структура циклу. Функції частин. Особливості тематизму та принципів його розвитку. Фортепіанна творчість. Формування жанру класичної сонати. Будова циклу, тематизм, принципи розвитку тематичного матеріалу. Камерно-інструментальна творчість. Формування жанру класичного квартету.

Інструментальна музика В. А. Моцарта. Фортепіанна творчість. Зв'язок із симфонічною та оперною творчістю. Симфонічна творчість. Зв'язок оперної та симфонічної музики В.А. Моцарта. Риси симфонічного стилю В.А. Моцарта: нові образи, індивідуалізація змісту симфонії, посилення драматичної конфліктності.

Інструментальна музика Л. Бетховена. Фортепіанна творчість. Теми та образи бетховенських сонат. Новизна стилю. Риси бетховенського піанізму. Симфонічна творчість. Геройко-драматичний та лірико-жанровий симфонізм. Новаторство Бетховена-симфоніста: зміст, тематизм, принципи розвитку, форма, цикл. Індивідуалізація у жанрі симфонії. Риси оркестрового стилю композитора.

Тема 5. Оперна та вокально-хорова музика класицизму

Ораторіальна творчість Й. Гайдна. Узагальнено-філософський зміст ораторій композитора. Образи та музична мова ораторій. Оперна творчість Й. Гайдна: загальна характеристика. Богослужбова музика. Місце літургічної музики в творчості композитора. Характеристика мес 1796–1802 рр.

Оперна творчість В. А. Моцарта. Жанровий синтез як основа оперної драматургії композитора. Реформаторські риси останніх опер віденського періоду. Богослужбова музика. Місце літургічної музики в творчості В. А. Моцарта. Меси «старого» та «нового» стилю в творчості композитора. Образний зміст, принципи драматургії, музична мова богослужбових творів останнього періоду. Масонська музика.

Оперна творчість Л. Бетховена. Жанрові орієнтири в опері «Фіделіо». Кантатно-ораторіальні жанри. Місце літургічної музики в творчості композитора. «Missa solemnis» як зразок позабогослужбової інтерпретації жанру.

РОЗДІЛ III. ЗАРУБІЖНЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО XIX СТОЛІТТЯ

Тема 1. Музичне мистецтво раннього романтизму

Місце романтизму в історії музичного мистецтва. Соціально-історичні умови виникнення романтизму. Основні риси музичного романтизму, його філософсько-естетична основа. Новий тип особистості художника, нові теми і образи, новизна засобів виразності. Провідні музичні жанри.

Творчість Ф. Шуберта. Вокальна творчість. Жанрова різноманітність вокальної музики композитора. Особливості співвідношення слова і музики. Специфіка засобів музичної виразності. Психологізація побутових жанрів в пісенній творчості Ф. Шуберта. Створення нового романтичного жанру – вокальної балади. Фортепіанна творчість. Створення романтичної фортепіанної мініатюри. Жанри фортепіанної музики композитора. Симфонічна творчість: образні сфери. Богослужбова музика. Трактовка композитором богослужбових жанрів. Образна сфера та музична мова.

Творчість Ф. Мендельсона. Фортепіанна творчість. Жанр «Пісні без слів»: демократичність та простота, ліричність образів, опора на побутові жанри. Симфонічна творчість: опора на чотиричастинний класичний цикл та створення романтичної програмної увертюри. Вокально-хорова музика. Поєднання монументальності, масштабності жанрової основи та ліричної романтичної образності в жанрі ораторії.

Творчість Ф. Шопена. Фортепіанна музика як пріоритетний напрям творчості. Переосмислення традиційних жанрів і форм, створення нових жанрів фортепіанної мініатюри. Поетизація та психологізація танцювальних жанрів як загальна тенденція романтизму. Романтична трактовка жанрів прелюдії та етюд. Ноктюрни та балади – нові романтичні жанри у творчості композитора. Романтичне трактування сонатного циклу. Вокальна музика Ф. Шопена.

Творчість Р. Шумана. Фортепіанна музика. Зв'язок музичних і літературних образів. Жанр програмної мініатюри у творчості Р. Шумана. Трактування крупної форми як циклу мініатюр. Вокальна творчість. Романтична образність вокальної лірики Р. Шумана. Зв'язок слова і музики та засоби музичної виразності. Симфонічна творчість. Тяжіння до традицій класицизму, опора на лірико-жанровий тип симфонізму. Кантатно-ораторіальна творчість. Нові образи у хоровах творів композитора: споглядальність, пейзажність, психологізм, внутрішній драматизм. Особливості драматургії.

Творчість Г. Берліоза. Симфонічна творчість. Новизна трактування жанру симфонії (театралізація). Сюжетно-розповідний тип програмності. Трансформація класичної структури сонатно-симфонічного циклу. Богослужбова музика. Трактування богослужбових жанрів у героїко-трагедійному плані.

Тема 2. Музичне мистецтво зрілого романтизму.

Творчість Ф. Ліста. Світогляд та музична естетика композитора. Ф. Ліст і національні школи. Фортепіанна творчість. Оновлення і розширення виразних можливостей музичної мови. Значення варіаційного та монотематичного принципів розвитку. Симфонічна творчість. Риси одночастинної симфонічної поеми як втілення романтичної ідеї синтезу мистецтв. Програмність у симфонічних поемах Ф. Ліста. Монотематизм як провідний принцип музичного розвитку.

Творчість Й. Брамса. Фортепіанна музика. Ліричне трактування жанрів сонати та рапсодії, поетизація танцювальних жанрів. Місце симфонічного жанру в творчості Й. Брамса. Відродження чотиричастинного класичного симфонічного циклу. Синтез класичних і романтичних традицій у творчості композитора.

Творчість Б. Сметани. Жанр симфонічної поеми: риси стилю, чеський національний колорит, патріотична спрямованість, особливості втілення програмного задуму.

Творчість А. Дворжака. Жанр симфонії у творчості композитора. Лірико-драматичний тип симфонізму. Риси драматургії, особливості тематизму.

Творчість Е. Гріга. Фортепіанна та симфонічна музика. Самобутність музичної мови, зв'язок з норвезьким фольклором. Лірико-поетичні та жанрово-картинні образи, національний характер тематизму. Вокальна творчість. Звернення до образів скандинавської поезії. Особливості співвідношення слова і музики, самобутність ладо-гармонічної мови.

Тема 3. Музичне мистецтво пізнього романтизму

Пізньоромантичний симфонізм у творчості А. Брукнера: проблематика, інтонаційна драматургія, образна система, засоби музичної виразності. Богослужбова музика А. Брукнера: поєднання церковних традицій та стилю пізньоромантичного музики.

Значення творчості Г. Малера в історії австро-німецької та світової музичної культури. Естетика, ідейно-художні принципи, філософська та етична проблематика творчості композитора. Риси психологізму у творчості Г. Малера: відображення духовного світу сучасної людини в її гострих протиріччях та трагічних конфліктах з дійсністю. Сильові особливості симфоній композитора, поєднання рис пізнього романтизму та експресіонізму. Розмаїття форм і

трактувань симфонічного циклу, внутрішня сюжетність («фабульність») як риса симфонізму Г. Малера.

Стильова палітра симфонічної творчості Р. Штрауса: поєднання рис пізнього романтизму, експресіонізму та неокласицизму. Програмність Р. Штрауса як продовження традицій програмного симфонізму Ф. Ліста та Г. Берліоза. Синтез мистецтв, оновлення тематики і кола образів, тип герою, специфіка драматургії, характеристичність музичної мови, тяжіння до зорово-конкретної образності у симфонічній творчості композитора.

Інструментальна творчість К. Сен-Санса та С. Франка у контексті поєднання пізньоромантичного типу мислення та неокласичних тенденцій.

Тема 4. Оперне мистецтво першої половини ХІХ ст.

Італійська опера. Традиції італійської опери у творчості Дж. Россіні, В. Белліні, Г. Доніцетті. Оперна творчість Дж. Верді. Оперна естетика Дж. Верді. Вибір сюжетів та вимоги до лібрето. Принципи драматургії, перебудова номерної структури опери. Еволюція жанру опери в творчості композитора.

Французька опера. Творчість Ф. Галеві та Дж. Мейєрбера як представників французької великої опери..

Німецька опера: витоки, розвиток у ХІХ ст. Оперна творчість К. М. Вебера. Створення німецької національної романтичної опери. Опера «Фрайшюц» – романтичні риси, особливості драматургії, характеристика персонажів, новизна оперних форм. Опері «Оберон» та «Евріанта», їх значення для розвитку німецької національної оперної традиції.

Тема 5. Оперне мистецтво другої половини ХІХ ст.

Італійська опера. Музичний веризм – провідний напрямок італійської оперної музики на межі ХІХ – ХХ ст. Особливості музичної естетики веризму. Опера «Сільська честь» П. Масканьї та «Паяци» Р. Леонкавалло як класичні зразки веристської опери. Творчість Дж. Пуччіні. Опері «Богема», «Тоска», «Мадам Батерфляй», «Турандот»: особливості драматургії та характеристики персонажів.

Французька опера. Французька лірична опера у творчості Л. Деліба, Ш. Гуно, К. Сен-Санса, Ж. Массне, Ж. Бізе. Опера «Кармен» як поєднання традиції французької комічної та ліричної опер.

Німецька опера. Оперна творчість Р. Вагнера. Основні положення оперної реформи: втілення ідеї синтезу мистецтв, вибір сюжетів та їх трактування, міф як основа музичної драми, новий підхід до лібрето, розвинена лейтмотивна система, наскрізна музична композиція, функція оркестру, вокальний стиль опер. Еволюція та результат оперної творчості Р. Вагнера.

Чеська опера. Б. Сметана як творець чеської національної опери. Опера «Продана наречена»: особливості розвитку ліричної та комічної сюжетних ліній, відтворення народно-жанрових картин, використання чеських пісенно-танцювальних жанрів. «Русалка» А. Дворжака: поєднання романтичних та модерністських рис.

РОЗДІЛ ІV. ЗАРУБІЖНЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ХХ – ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Тема 1. Музичне мистецтво модернізму: ранній період.

Модернізм в європейській культурі. Музичне мистецтво модернізму: системні засади. Періодизація музичного модернізму.

Ранній музичний модернізм та його стильовий комплекс. Імпресіонізм. Зв'язок музичного імпресіонізму з живописним. Імпресіонізм і символізм: особливості взаємодії. Нові принципи музичного мислення у імпресіонізмі. Корінне оновлення музичної мови, технічних прийомів, композиційних особливостей. Творчість К. Дебюссі. Імпресіоністичні твори М. Равеля.

Тема 2. Музичне мистецтво модернізму: центральний період.

Центральний період музичного модернізму та його екстремальний стильовий комплекс. Соціокультурні умови появи «екстремального» модернізму.

Естетичні засади експресіонізму: відображення загостреного суб'єктивного світобачення через гіпертрофоване авторське «Я», зацікавленість глибинними психічними процесами, напруга переживань та емоцій, бурхлива реакція на дегуманізацію суспільства та знеособлення в ньому людини. Оновлення засобів художньої виразності. Творчість Р. Штрауса, А. Шенберга, А. Берга.

Тема 3. Музичне мистецтво модернізму: зрілий період.

Центральний період музичного модернізму та його раціональний стильовий комплекс. Соціокультурні умови появи «раціонального» модернізму.

Естетичні засади неокласицизму: стриманість у вираженні почуттів і переживань, твереза ясність, культ інтелекту, об'єктивності, порядку. Відродження жанрів і форм епохи бароко й класицизму. Неокласицизм та урбанізм. Неокласицизм у Франції. Творчість М. Равеля та композиторів французької «Шістки». Неокласицизм у Німеччині. Творчість К. Орфа та П. Хіндемита. Творчість І. Стравінського як композитора-космополіта українського походження.

Естетичне підґрунтя фольклоризму: антиромантичний бунт композиторів початку ХХ ст. та загальноєвропейський рух національного самовизначення на межі століть. Особливості музичного фольклоризму ХХ ст.: осягнення внутрішніх, глибинних основ фольклорного мислення; переосмислення народної творчості з широким використанням техніко-композиційних засобів музики ХХ ст.; органічне включення фольклорних елементів в індивідуально-авторську стильову систему. Фольклорна творчість Б. Бартока, З. Кодая, К. Шимановського, Л. Яначека, Дж. Енеску.

Додекафонія як раціональна композиторська техніка. Додекафонні твори А. Шенберга, А. Берга, А. Веберна.

Тема 4. Музичне мистецтво авангарду.

Соціокультурні умови появи музичного авангарду. Розгерметизація музичної культури у повоєнну добу. Музичні експерименти композиторів 1940–1960-х рр. Серіалізм. Сонористика. Алеаторика. Мінімалізм. Електронна музика. Конкретна музика. Творчість П. Булеза, Е. Вареза, Дж. Кейджа, Д. Лігеті, О. Мессіана, К. Пендерецького, Т. Райлі, С. Райха, К. Штокгаузена 1940–1960-х рр..

Тема 5. Музичне мистецтво постмодернізму.

Соціокультурний контекст постмодерної доби. Риси постмодерної культури: заперечення будь-якої тотальності, толерантність до масової культури; відмова від модерністської вимоги «постійної оригінальності»; «некласичне трактування класичних традицій»; відсутність правил, відсутність ідеалів; синтез, синкретизм, стирання граней між традиційними жанрами та видами мистецтв; гіпертрофованій надлишок художніх засобів та прийомів, еkleктизм, мозаїчність, фрагментарність, монтаж; естетизація бридкого та побутового, краса дисонансу; художні запозичення, цитування та симуляція, компіляція, рімейки, реінтерпретації; використання «готових форм»; іронія (над традицією, навколишній світом, самим собою); використання підкреслено ігрового стилю, ігрових прийомів, ігрових стратегій; комунікативна переорієнтація модерністської системи «митець – твір» на постмодерністську «твір – глядач»; естетизація навколишнього середовища, розчинення мистецтва у природі та житті.

Основні музичні течії постмодерної музики. Акціонізм та інструментальний театр. Полістилістика. Музичний орієнталізм. Творчість М. Кагеля, Дж. Кейджа, Лу Харрісона, Тан Дуна, К. Штокгаузена.

Оперне мистецтво ХХ – початку ХХІ ст.: особливості функціонування. Жанрове та стильове розмаїття опери постмодерної доби. Академічна та популярна музика в сучасному оперному мистецтві.

Ускладнення музичної мови в операх Д. Лігеті та К.Штокгаузена. Музичний мінімалізм в оперній творчості Дж. Адамса та Ф. Гласса.

Елементи пародії в опері «Великий мрець» Д. Лігеті. Космогонічна концепція гепталогії «Світло» К. Штокгаузена. Історичний сюжет в опері Дж. Адамса «Ніксон в Китаї». Опера «портретна трилогія» Ф. Гласса як концептуальне музичне мистецтво.

Трансформаційні процеси в сакральній музиці ХХ – початку ХХІ ст. «Нова сакральність» постмодерної доби. Сакральні жанри католицької, православної, протестантської традиції у творчості композиторів постмодерної доби.

Засоби музичної виразності сакральної музики постмодернізму. Вокально-хорова та інструментальна сакральна музика. Жанрові орієнтири композиторів, що звертаються до сакральної музики. Творчість А. Пярта, Дж. Тавенера, К. Пендерецького у жанрах сакральної музики. Сакральний мінімалізм.

3. Структура навчальної дисципліни

(тематичний план)

ДЕННА ФОРМА

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Всього	у тому числі			
лек.		прак. /лаб.	сем.	с. р.	
1	2	3	4	5	6
Розділ I. Зарубіжне музичне мистецтво від архаїки до бароко					
Тема 1. Музичне мистецтво архаїчної доби та давніх східних цивілізацій.	12	2		2	8
Тема 2. Музичне мистецтво Античності.	12	2		2	8
Тема 3. Музичне мистецтво Середньовіччя.	12	2		2	8
Тема 4. Музичне мистецтво Ренесансу.	12	2		2	8
Тема 5. Оперне мистецтво доби бароко.	19	4		2	13
Разом за розділом I	67	12		10	45
Залік					
Розділ II. Зарубіжне музичне мистецтво бароко і класицизму					
Тема 1. Інструментальна музика бароко	12	2		2	8
Тема 2. Вокально-хорова музика бароко.	12	2		2	8
Тема 3. Музичне мистецтво перехідної доби між бароко і класицизмом.	12	2		2	8
Тема 4. Інструментальна музика класицизму.	20	3		4	13
Тема 5. Оперна та вокально-хорова музика класицизму.	12	2		2	8
Разом за розділом II	68	11		12	45
Залік					
Усього годин	135	23		22	90
Розділ III. Зарубіжне музичне мистецтво XIX століття					
Тема 1. Музичне мистецтво раннього романтизму.	12	2		2	8
Тема 2. Музичне мистецтво зрілого романтизму.	12	2		2	8
Тема 3. Музичне мистецтво пізнього романтизму.	12	2		2	8
Тема 4. Оперне мистецтво першої половини XIX ст.	12	2		2	8
Тема 5. Оперне мистецтво другої половини XIX ст.	19	4		2	13
Разом за розділом III	67	12		10	45
Залік					
Розділ IV. Зарубіжне музичне мистецтво XX – першої чверті XXI століття					
Тема 1. Музичне мистецтво модернізму: ранній період.	12	2		2	8
Тема 2. Музичне мистецтво модернізму: центральний період.	12	2		2	8
Тема 3. Музичне мистецтво модернізму: пізній період.	12	2		2	8
Тема 4. Музичне мистецтво авангарду.	12	2		2	8
Тема 5. Музичне мистецтво постмодернізму.	20	3		4	13

Разом за розділом II	68	11		12	45
Екзамен					
Усього годин	135	23		22	90

4. Організація самостійної роботи студентів

4.1. Підготовка до семінарських занять

План семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Розділ I. Зарубіжне музичне мистецтво від архаїки до бароко		
1	Музика в первісному суспільстві. Музичне мистецтво давніх східних цивілізацій.	2
2	Музичне мистецтво античного світу.	2
3	Церковне та світське музичне мистецтво Середньовіччя.	2
4	Духовні та світські музичні жанри доби Відродження.	2
5	Національні традиції та їх віддзеркалення в розвитку оперного мистецтва доби бароко.	2
Розділ II. Зарубіжне музичне мистецтво бароко і класицизму		
1	Інструментальне мистецтво європейського бароко.	2
2	Вокально-хорове мистецтво європейського бароко.	2
3	Мангеймська школа: жанрові та стильові пріоритети.	2
4	Інструментальна музика Й. Гайдна та В. А. Моцарта.	2
5	Інструментальна музика Л. Бетховена.	2
6	Оперна та вокально-хорова музика віденських класиків.	2
Розділ III. Зарубіжне музичне мистецтво XIX століття		
1	Становлення музичного романтизму.	2
2	Інструментальна та вокально-хорова музика романтиків.	2
3	Інструментальна та вокально-хорова музика пізніх романтиків.	2
4	Італійська, французька та німецька опера першої половини XIX ст.	2
5	Італійська, французька та німецька опера другої половини XIX ст.	2
Розділ IV. Зарубіжне музичне мистецтво XX – першої чверті XXI століття		
1	Музична творчість ранніх модерністів.	2
2	Музична творчість модерністів центрального періоду.	2
3	Музична творчість пізніх модерністів.	2
4	Музична творчість представників авангарду.	2
5	Основні музичні течії постмодернізму: акціонізм, полістилістика, орієнталізм.	2
6	Оперне мистецтво доби постмодерну.	2

Питання для самостійного опрацювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Розділ I. Зарубіжне музичне мистецтво від архаїки до бароко		
1	Музика у Біблії та її значення для розвитку християнської музичної традиції.	8
2	Музичне мистецтво в античній міфології.	8
3	Літургічні осередки та співацька традиції в Західній Європі у Середньовіччі.	8
4	Особливості хорової поліфонії доби Відродження.	8

5	Становлення та розвиток бельканто у бароковій опері.	13
Розділ II. Зарубіжне музичне мистецтво бароко і класицизму		
1	Бароко, маньєризм, рококо, класицизм в інструментальній музиці XVII–XVIII ст.	8
2	Вокально-хорове мистецтво європейського бароко: конфесійний аспект.	8
3	Особливості галантного стилю середини XVIII ст.	8
4	Квартетна музика Й. Гайдна та В. А. Моцарта.	6
5	Квартетна музика Л. Бетховена.	7
6	Церковні жанри у творчості Й. Гайдна, В. А. Моцарта, Л. Бетховена.	8
Розділ III. Зарубіжне музичне мистецтво XIX століття		
1	Кантатно-ораторіальна творчість Ф. Мендельсона та Р. Шумана.	8
2	Духовна музика Ф. Ліста, Й. Брамса, А. Дворжака.	8
3	Неокласичні твори композиторів межі XIX–XX ст.	8
4	Трансформація бельканто в оперній музиці першої половини XIX ст.	8
5	Розвиток жанру оперети у другій половині XIX ст.	13
Розділ IV. Зарубіжне музичне мистецтво XX – першої чверті XXI століття		
1	Символізм в музиці ранніх модерністів.	8
2	Оперна творчість композиторів-експресіоністів.	8
3	Музика композиторів французької «Шістки».	8
4	А. Веберн та його послідовники – представники авангарду.	8
5	Орієнталізм в музиці постмодерної доби.	6
6	Сакральне музичне мистецтво доби постмодерну.	7

4.2. Методичні вказівки щодо самостійної роботи

1. Поглиблене вивчення питань тем за методичними вказівками викладача.
2. Систематичне опрацювання лекційного матеріалу, запропонованої основної та додаткової літератури з питань курсу.
3. Систематична підготовка до семінарських занять відповідно до запропонованих планів їх проведення (переліку питань). Підготовка коротких повідомлень з питань, що стосуються розвитку певних жанрів, особливостей їх втілення в творчості окремих композиторів.
4. Самостійна підготовка до модульного контролю та заліку (екзамену). У процесі підготовки за темами (питаннями) курсу, що віднесені для самостійного опрацювання, студентам слід звернути особливу увагу на засвоєння зазначених ключових моментів розвитку українського музичного мистецтва на певному етапі, на особливості становлення й розвитку музичної освіти та виховання. Студент повинен орієнтуватися в творчості композиторів, мистецтво яких вивчається, знати їх основні та визначні твори, пояснити схильність композитора до творчості в певних жанрах. Форми навчання та якості засвоєння ними матеріалу викладач використовує: опитування студентів під час семінарських занять, перевірку робочих конспектів; співбесіди за творчістю композиторів, що вивчаються; залучення студентів до дискусії з теми семінарського заняття з наступною оцінкою ініціативи та здатності до аналізу дискусійних питань.

4.3. Перелік питань для підготовки до підсумкового контролю

1. Музична культура античного світу: жанри давньогрецького музичного мистецтва.
2. Музичне мистецтво західноєвропейського Середньовіччя: церковна музика.
3. Музичне мистецтво західноєвропейського Середньовіччя: світська музика.
4. Музичне мистецтво Візантії: загальна характеристика.
5. Музичне мистецтво Відродження: церковна музика.
6. Музичне мистецтво Відродження: світська музика.
7. Інструментальна музика бароко: образ, жанри, драматургія.
8. Музичне мистецтво бароко: церковна музика.
9. Оперне мистецтво Італії: становлення та розвиток опери seria.
10. Оперне мистецтво Італії: становлення та розвиток опери buffa.

11. Оперне мистецтво Франції: tragédie en musique.
12. Оперне мистецтво Франції: комічна опера.
13. Німецький та австрійський зінгшпіль.
14. Віденський класицизм: загальна характеристика. Будова сонатно-симфонічного циклу.
15. Мангеймська школа та її значення для музичного класицизму.
16. Інструментальна музика Й. Гайдна.
17. Вокально-хорова музика Й. Гайдна.
18. Симфонічна творчість В. А. Моцарта.
19. Клавірна музика В. А. Моцарта.
20. Оперна творчість В. А. Моцарта.
21. Фортепіанна музика Л. Бетховена
22. Симфонічна творчість Л. Бетховена.
23. Музичний романтизм: загальна характеристика.
24. Творчість Ф. Мендельсона.
25. Творчість Ф. Шуберта: вокальна музика.
26. Творчість Ф. Шуберта: інструментальна музика.
27. Творчість Ф. Шопена: фортепіанні мініатюри.
28. Творчість Ф. Шопена: твори великої форми.
29. Творчість Р. Шумана: інструментальна мініатюра.
30. Творчість Р. Шумана: вокальні цикли.
31. Творчість Ф. Ліста: симфонічна музика.
32. Творчість Ф. Ліста: фортепіанна творчість.
33. Симфонічна творчість Г. Берліоза.
34. Фортепіанна творчість Й. Брамса.
35. Симфонічна творчість Й. Брамса.
36. Симфонічна творчість А. Брукнера.
37. Симфонічна творчість Г. Малера.
38. Симфонічна творчість Р. Штрауса.
39. Оперна творчість Дж. Россіні, В. Белліні, Г. Доніцетті.
40. Оперна творчість Дж. Верді.
41. Музичний веризм. Творчість П. Масканьї, Р. Леонкавалло.
42. Оперна творчість Дж. Пуччіні.
43. Французька велика опера.
44. Французька лірична опера.
45. Оперна творчість Ж. Бізе.
46. Оперна творчість К. М. Вебера.
47. Оперна реформа Р. Вагнера.
48. Творчість К. Дебюссі в контексті музичного імпресіонізму.
49. Експресіонізм у творчості А. Шонберга та А. Берга.
50. Творчість П. Хіндемита та К. Орфа в контексті музичного неокласицизму.
51. Творчість І. Стравінського в контексті музичного неокласицизму.
52. Творчість А. Онеггера та Ф. Пуленка в контексті музичного неокласицизму.
53. Творчість Б. Бартока та К. Шимановського в контексті музичного фольклоризму.
54. Композиторські техніки музичного авангарду: серіалізм, алеаторика, сонористика.
55. Електронна та конкретна музика, музичний мінімалізм.
56. Основні музичні течії постмодерної музики.
57. Акціонізм та інструментальний театр.
58. Музичний орієнталізм.
59. Оперне мистецтво постмодерної доби.
60. Сакральна музика постмодерної доби.

5.1. Політика курсу

Звертається особлива увага на відвідування студентами занять, підготовку запропонованих завдань самостійної роботи, участь у конкурсі «Найкраще запитання до викладача» на кожному занятті, творчий підхід до вирішення проблемних ситуацій, уміння застосовувати теоретичні знання при накресленні (моделюванні) шляхів розв'язання таких

ситуацій, активна участь у мікрОВикладаннях (ділових іграх), де передусім оцінюється вміння активізувати навчально-пізнавальну діяльність учасників педагогічної гри, зокрема шляхом постановки проблемних запитань до виконавців тих чи інших ролей.

5.2. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

III семестр

Розділ I											Модул контр.	Підс. контр. (залік)	Сума
Лекційні заняття						Семінарські заняття							
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5.1	T 5.2	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	4	30	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6			

IV семестр

Розділ II												Модул контр.	Підс. контр. (залік)	Сума
Лекційні заняття						Семінарські заняття								
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5.1	T 5.2	4	30	100	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6				

V семестр

Розділ III											Модул контр.	Підс. контр. (залік)	Сума
Лекційні заняття						Семінарські заняття							
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5.1	T 5.2	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	4	30	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6			

VI семестр

Розділ IV												Модул контр.	Підс. контр. (залік)	Сума
Лекційні заняття						Семінарські заняття								
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5.1	T 5.2	4	30	100	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6				

5.3. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
80-89	добре	B	вище середнього рівня
75-79	добре	C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
30-59	незадовільно	EX	необхідне перескладання
0-29	незадовільно	F	необхідне повторне вивчення курсу

6. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Бодак Я. Історія західноєвропейської музики від найдавніших часів до XVII століття: навч. посіб. Дрогобич: Коло, 2017. 280 с.
2. Дідич Г. С. Історія західноєвропейської музики. Ч. I. Кіровоград, 2005. 226 с.
3. Зав'ялова О. Історія західноєвропейської музики: навчальний посібник. Суми: Сумський державний педагогічний університет ім. А. Макаренка, 2003. 255 с.
4. Історія опери: Західна Європа. XVII–XIX століття: навч. посіб. / І. Л. Іванова, Г. В. Куколь, М. Р. Черкашина. Київ: Заповіт, 1998. 384 с.
5. Каплієнко-Ілюк Ю. В. Історія світової музики: навч. посіб. Чернівці: Місто, 2015. 240 с.
6. Корчова О. Музичний модернізм як *terra cognita*: монографія. Київ: Музична Україна, 2020. 469 с.
7. Павлишин С. Музика двадцятого століття: навч. посіб. Львів: Бак, 2005. 232 с.
8. Станіславська К. І. Мистецько-видовищні форми сучасної культури: монографія. Вид. друге, перероб. і доп. Київ: НАКККіМ, 2016. 352 с.
9. Фількевич Г. М. Всесвітня історія музики: навч. посіб. Київ: СтилоС, 2006. 356 с.
10. Чернова І. В., Горман О. П. Зарубіжна музика: історія, стилі, напрями: навч. посіб. Львів: НАСВ, 2016. 246 с.

Додаткові

1. Епохи історії музики в окремих викладах: В 2 ч. / пер. з нім. та ред.-упор. Ю. Є. Семенов. Ч. 1. Арс-антика, Арс-нова, Гуманізм. Ренесанс. Одеса: «Будівельник», 2003. 188 с.; Ч. 2. Бароко, Класика, Романтика, Нова музика. Одеса: «Будівельник», 2004. 240 с.
2. Жаркова В. Десять взглядов на историю западноевропейской музыки. Тайны и желания Homo Musicus: монография: в 2 т. Т. 1. Київ: ArtHuss, 2018. 342 с.; Т. 2. Київ: ArtHuss, 2020. 256 с.
3. Жаркова В. Прогулки в музыкальном мире Мориса Равеля (в поисках смысла послания Мастера). Київ: Автограф, 2009. 528 с.
4. Маркова О. М. Нариси зарубіжної музики 50-90-х років: навч. посіб. Одеса: Друкарський дім, 2010. 128 с.
5. Неболюбова Л. Музыкальная культура Германии и Австрии рубежа XIX – XX веков. Київ: Муз. Україна, 1990. 168 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.wdl.org/ru/> — Світова цифрова бібліотека.
2. <http://www.euroDeana.eu/portal> — Європейська цифрова бібліотека.
3. <http://elib.nplu.org/col1ection.html?id=33> — Національна парламентська бібліотека України.
4. <http://www.ukrbook.net> — Державна наукова установа «Книжкова палата України імені Івана Федорова».
5. <http://www.nbuv.gov.ua> — Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
6. <http://korolenko.kharkov.com> — Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка.
7. <http://www.twirpx.com/files/art/music> — Музичне мистецтво-все для студента.
8. <http://pidruchniki.ws/> — Бібліотека українських підручників.

Доповнення та зміни, внесені до робочої програми